

KONYA ŞEHRİNİN XVI. YÜZYILDA FİZİKSEL YAPISI

Anadolu'nun en önemli şehirleri arasında yer alan Konya'ya bir seyahat yapan Ahmed Tevhid: "Konya, geniş ve dağınık bir şehirdir. Etrafında bulunan bağlar hemen şehir ile ittisal peyda etmiş olduğundan yüksek bir yerden bakılacak olsa, şehir ovanın kuzeyinde yeşil bir çelengin kurdele mahallini ve civarındaki bağlar da çelengin muhitini teşkil ettiği görülür" diyerek şehri tarif eder. Bu durum üç yüz yıl öncesi için de aynen yapılabilir. O devre ait siciller, şehrin etrafındaki bağların, bir yerleşim mahalli olarak kullanıldığını ve şehrin, çevreye doğru yayıldığını gösterir. Buna göre Konya'nın doğusunda, Kumköprü bağları, kuzeyinde Hoca Fakih, Sille bağları, batısında Hoca Cihan, Tahirler, Köyceğiz ve Meram bağları yer almaktadır. Konya karayolu ile Bursa'dan Şam'a, Aksaray'dan Kayseri'ye, deniz yolu ile Alan'ya bağlanan bir şebekeye sa-

hipti. Bu durum Konya'yı diğer şehirlere bağladığı gibi ticari hayatın canlanmasına da etki etmekteydi. Konya şehir planı da bu yol sistemi ile bağlantılı idi.

I. KONYA'NIN GENEL FİZİKİ GÖRÜNÜMÜ

İncelediğimiz XVI. yüzyılda, eski önemini kaybeden surlar yıkılmaya başlamış ve şehir, sur dışına taşmıştı. Dış kale surları Selçuklular zamanında yapılmış olup on iki kapısı mevcuttu. Bunlardan en önemlileri, şehir dışına açılmakta ve şehir içindeki yol sistemi de bu kapılara göre düzenlenmekte idi.

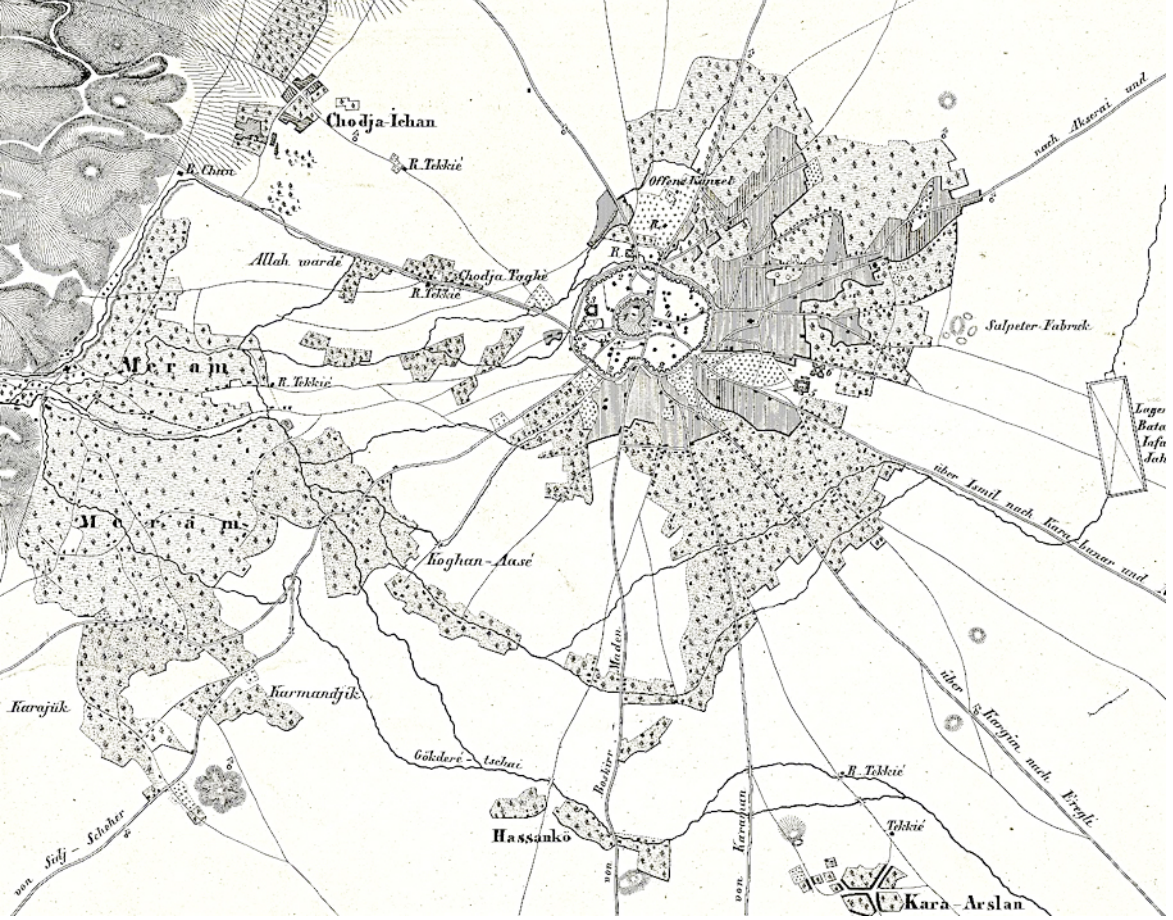
Ahmet ÇELİK

celikahmet66@hotmail.com

Larende (Karaman) kapısı, şehrin güneyinde Sahib Ata külliyesinin yakınında,

Atpazarı Kapısı, Kapı ve Aziziye camilerinin arasında,

Aksaray Kapısı, Mevlana külliyesinin yakınında yer alırken

1. Konya ve Çevresi-1832

(<https://collections.library.yale.edu/download/tiff/15506652> erişim 6.11.2023)

diğer kapılar, Antalya ve İstanbul yönüne uzanan yolların çıkış yerleri idiler.

Her kapının çevresi, birer sanat ve ticaret kesiminin yoğunlaştığı yerler haline gelmiş, açılan dükkânlar ile buralarda çarşılar meydana gelmişti. Kapılarda ticari faaliyetlerin sur kapıları civarında yoğunlaşması, köylülerin ve tüccarların kolayca uğrayabilecekleri yerler olması ve buraların yeniçeriler ve özel bekçiler tarafından korunması sebebiyledir.

Şehir içi yol sistemine bağlanan şehir kapıları iç kale, cami, mescid, zaviye, imaret, bedesten, han ve hamam gibi yapılar esas teşkil etmekteydi. Bu yerler, meskenler arasındaki dar ve bazen çıkmaz sokaklara bağlanmaktaydı.

Bedesten, karşısında Ebu'l-Fazl (İplikçi), yakınındaki Şere-

feddin camileri ile bir toplanma yeri idi.

Biraz kuzey-doğuda İbrahim Bey imareti, Un kapanı ve hanı ile bunların civarındaki Karatay medreseleri ayrı bir grup teşkil ederler.

Güney-doğuda Mevlana külliyesi, Selimiye camii, Yeni imaret, Kiremitli han (Sultan Bayezid hanı) bir diğer önemli sosyal odak noktasıdır. Hemen yakınında Piri Paşa külliyesi vardır.

Şehrin batısında bugün İnce Minare denilen Daru'l-hadis, Beyhekim camii bu arada sayılmaktadır.

Bedesten ve çevresi, Uzunçarşı vasıtasıyla Atpazarı ve Piri Paşa külliyesine açılır.

Uzunçarşıya çıkan esnaf çarşıları, şehir içi trafiğin dağılma yollarıdır.

2. Konya Şehri

Mevlana ve civarından Atpazarı'na, yakınlığı sebebiyle, Keçeciler çarşısı gibi çarşı ve pazar olarak kullanılan sokaklara ulaşılır.

Bedesten'den Unkapanı ve İbrahim Bey imaretine bir yol çıkmaktadır.

Karaman-Adana yolunun Larende Kapısı'ndan başlayan düz bir cadde ile Bedesten'e ulaştığını söylemek mümkündür.

Beyhekim camii, İnceminare ve yakınındaki mescitleri, Çeşme Kapısı'ndan çıkan bir yol, Şeyh Sadreddin Konevi'ye bağlıyordu.

İç Kale, Alaeddin Camii ile birlikte şehir yoğunluğunun dışındaydı.

Konya'nın sokakları-çarşıları düz ve muntazamdı. İkinci olarak, her mahalle bir mescid etrafında yerleşme birimini oluşturduğundan kendi içinde ara yollara sahipti. Mescide ulaşan ara yollar, mescid vasıtasıyla ana yollara bağlanmaktaydı.

Mahallede asıl birimi ev teşkil ettiğinden mahalle sokakları düzgün değildi.

Ev, duvarla çevrilmiş, bahçeyle, çeşitli kısımları ile başlı başına bir bütün olduğu için sokağa açılmak ihtiyacı duymuyordu.

Her ev bir bahçeye sahip oluşu sebebiyle, mahallere ve ara sokaklarının muntazamlığına dikkat edilmiyordu.

Yalnız ana yollar, şehir sakinlerinden gelecek müdahalelerden korunuyordu.

II. TİCARET VE SANAT YERLERİ

Konya'nın şehir planında Selçuklu etkisi belirgin olarak kendisini hissettirir. Selçuklular devrinde yaptırılan, çarşılar, bedesten ve hanların bir kısmı Osmanlılara intikal etmiş, bir kısmı fonksiyonunu kaybettiğinden ortadan kalkmış, yeri boş kalmış veya oralarda başka binalar inşa edilmiştir. İncelediğimiz dönemde Konya'nın ticaret ve sanat yerleri şöyle idi:

3.Konya Bedesteni

1.Bedesten ve Hanlar

a. Bedesten

Bugün Konya Büyükşehir Belediyesi Zabıta Dairesi başkanlığının bulunduğu yerde, dokuz kubbeli bir bedesten yer alıyordu. Kanuni Süleyman zamanında 1538 (945) yılında kazasker Kadri Çelebi tarafından inşa ettirilmiştir. Evliya Çelebi, kargir, büyük demir kapıları olan ve kurşun örtülü kubbeleri bulunan bedestende zengin tüccarların kıymetli ticari mallarının bulunduğu söyler. Uzunçarşı denilen pazaryeri, buradan başlamakta ve civarı esnaf dükkânları ile çevrili bulunmakta idi. Hemen yakınında Şerefeddin Camii ve karşısındaki Ebu'l Fazl (İplikçi) Camii'nin bulunuşu, burasını şehrin merkezi haline getirmişti.

b. Kapan Hanı

Karamanoğlu İbrahim Bey tarafından imaretine gelir sağlamak amacıyla 1464 tarihinde inşa edilmiştir. Alaeddin tepesinin doğusunda, bugünkü Taş Bina'nın bahçesine rastlamaktaydı. Selçuklu devri hanlarından Nizamiye Hanı'nın yanına yapılmıştır. Osmanlılar devrinde bu han ve avlusu kapan olarak kullanılmakta olup yiyecek ve içecek

maddeleri, handa tartılıp, satılmakta olması yüzünden Konya'nın en işlek hanlarından biri idi.

c. Sultan Bayezid (Kiremitli) Han

Sultan Bayezid Hanı diye de geçen han, Mevlana Külliyesi yakınında idi.

d. Alaca Han

Konya beylerbeylerinden Mahmud Paşa tarafından 1576 tarihinde Aksaray kapısı ile At pazarı kapısına uzanan Keçeciler çarşısının bitişiğinde yaptırılmıştır. Hanın, alt kat ve üst kat ile klasik Osmanlı hanları tipinde idi.

Bunlardan başka bu civarda Uzunçarşıya yakın Selçuklu devrine ait Nizamiye Hanı, Hoca Mezid Hanı, Kanara Hanı (Hayvan pazarı hanı) ile Yeni hanı, Han-ı kirpas (Bez hanı), Ümmet Hanı, Has Yusuf Hanı gibi hanlar mevcut olup bunlar büyük han değillerdi.

Piri Paşa'nın azatlı kölesi Behram Ağa XVI. yüzyılın ortalarında Sultan II. Selim'in imaretine bitişik Avlun/Kurşunlu Han adıyla yaptırdığı handa bu civarda idi.

Evliya Çelebi, XVII. yüzyılın

ortalarında Konya'da 26 han bulunduğunu yazmaktadır. Hanlar, genellikle şehrin güney ve doğu tarafında toplanmıştır.

2. Esnaf Çarşıları ve Pazar Yerleri

Genellikle aynı mesleğin mensupları, bir arada, yanyana bulunan dükkânlarda çalışırlar ve buldukları sokağa Haffafiyeye, Bit, İplik, Saraçlar, Kazazlar vb. kendi iş kolunun adını verirlerdi. “Çarşı” veya “sûk” denilen bu yerler, her çeşit esnafın yer aldığı daha büyük çarşı ve pazar yerlerine açılırdı.

Evliya Çelebi'ye göre Konya'nın bedesteni ile birlikte XVII. yüzyılın ortalarında 1900 dükkâna vardır.

Ortasında Bedesten ve Ebu'l-Fazl camii'nin bulunduğu ve At-pazarı'na kadar uzandığını sandığımız büyük cadde Uzunçarşı idi

Haffaflar çarşısı, bugünkü Postahaneden Hükümet konağına doğru gelip Uzunçarşı'ya açılan ve içinde Çarşamba Sultan Mescidi bulunan bir sokaktı. Postahanenin yerinde Müstevfi Hamamı ve bitişiğinde Hoca Selman tarafından yaptırılmış bir daru'l-hadis yer almaktaydı.

Aksaray kapısının yakınında bulunan Debbaghane Kâfur nehrinin kenarındaydı. Burada bulunan Kubbeli (Sırçalı) Mescid, Debbaghane mescidi olarak anılırdı.

Muytablar (Çul dokuyucular), Çancılar, İğneciler, Çilingirler,

4. Konya Çarşısı

5. Kapı Camii ve Odun Pazarı (XX. Yüzyıl başları)

Takkeciler (Külahçılar), Cullahlar, Hallacılar, Bakırcılar, Demirciler, Kazancılar gibi sanat erbabının ayrı çarşıları mevcuttu.

Çancılar çarşısı Mevlana türbesi civarındaki Kürkçü hamamına yakındı.

Muytablar çarşısı, Alaeddin tepesini çevreleyen İç Kala suru güney-doğusunda Ebu'l-Fazl camiiine doğru bir tarafta yer almaktaydı. Diğer çarşılar ise Bedesten'e yakın olmak üzere sıralanmaktaydı.

Sur kapılarının her biri birer ticaret yeri olduğundan Konya şehrinin yoğun ticaret bölgesi güney-doğusu oluşturmakta yani Atpazarı Kapısı ve Mevlana Dergâhı'ndan Bedesten'e kadar uzanan kısmın esnaf çarşıları ve pazar yerleri ile işgal edildiğini, tüccarların konakladıkları ve mallarını depoladıkları hanların da bu kesimde yer aldığını söyleyebiliriz.

Şehrin iâşesi için ise Karamanoğulları devrinden beri kullanılan kapanın kullanıldığını buranın ise Konya'nın kuzey-doğusunda yer aldığı söyleyebiliriz.

Diğer kısımlarda bakkal ve ekmeği gibi dükkânların ve evlerde basit tezgâhlarda yapılan üretimin dışında pek büyük ticaret faaliyetinin gerçekleşmediği anlaşılmaktadır.

Şehrin gelişimi bu sebeplerle güney yönünde olmuş ve sanat-ticaret faaliyetleri ile büyük cemaat toplayan camiler de bu kesimde yer almıştır.

III. YÖNETİM ÖRGÜTLERİNİN TOPLANDIĞI YERLER

1. Hisar

İç Kale, şehirlerde devlete ait belgelerin, ahalden toplanan vergilerin, tüccarların kıymetli

6. Larende Kapısı surları (XIX yüzyıl sonları)

7. Konya İç Kalesi (temsili resim)

mallarının saklandığı bir yer, tehlikeli zamanlarda şehir sakinleri için bir sığınak ve suçluların hapsedildiği bir yer olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir Selçuklu yapısı olan Konya suruna Osmanlılar zamanında bir Zindan-kale inşa edilmiştir.

a. Dış kale

Konya'sını etrafını çevreleyen

büyük surun yapımı 12 kapılı olarak I. Alaeddin Keykubad zamanında, 1221 tarihinde tamamlanmıştır.

Osmanlılar döneminde şehir, güney ve güneydoğu yönünde gelişerek dışa taşıdığı için önemini yitirmiş ve Ertaş, Çeşme, Aksaray, Atpazarı, Larende ve Yeni kapısı dışında diğer kapıları ka-

patılmıştır.

1867 yılında meydana gelen çarşı yangınından sonra süreç içinde surun taşları ortadan kaldırılarak çeşitli yerlerde inşa malzemesi olarak kullanılmıştır.

b. İç Kale

Şehrin temelini teşkil eden Alaeddin Tepesi etrafı surla çevrili eski bir höyüktür. İç kale surlarının ilk defa inşası, Roma ve Bizans devirlerinde gerçekleşmiştir. Bunun dışında Anadolu Selçukluları zamanında inşa edilen şehrin yönetim merkezini oluşturan ikinci sur ve köşkü, II. Kılıçarslan yapılmıştır. Osmanlılar zamanında İç kale, asıl fonksiyonunu yitirmiş, sadece ikamet mahallidir. Bazı kayıtlarda İç kalede Eflatun mahallesinin adı geçmektedir. Burada Osmanlıların mescid olarak kullandıkları

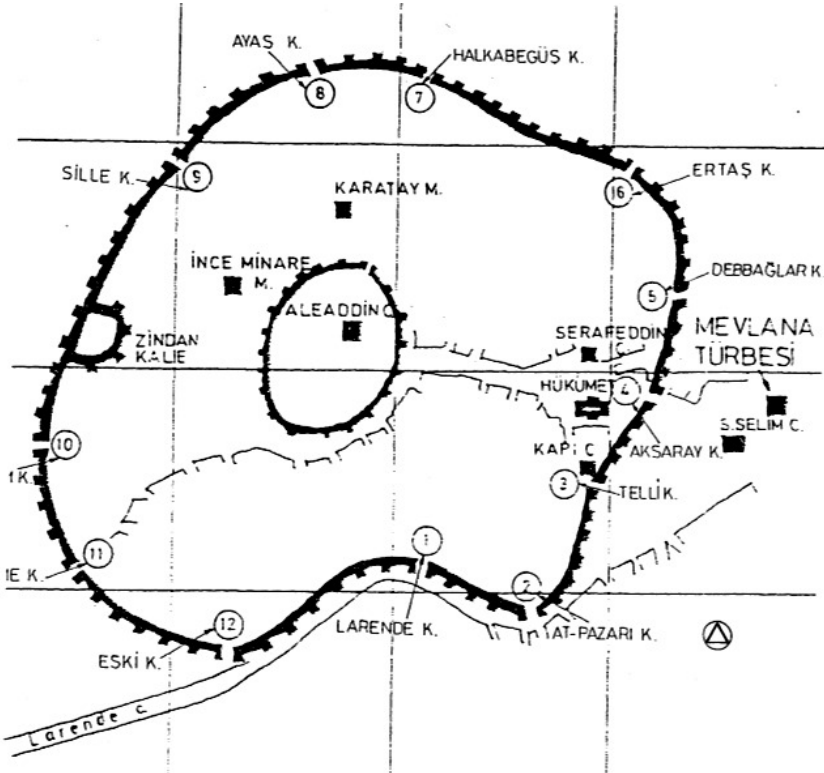
Eflatun Mescidi mevcuttur.

c. Zindankale

Şehri çevreleyen surun kuzeybatısında Çeşme kapısının biraz kuzeyinde bulunan bu yer "Zindankale" adıyla Osmanlılar tarafından inşa edilmiştir. 1467 (872) tarihinde Fatih Sultan Mehmed zamanında, surlar tamir edilirken yapılmış olmalıdır.

2. Beylerbeyi sarayı ve mahkeme binası

Konya'da beylerbeyinin devlet işlerini gördüğü, sarayının bulunduğunu gösteren bir kayda mevcut olmayıp beylerbeyi, ailesi ve kapısı halkı, özel hizmetlileri ile kendine ait bir evde ikamet etmiş olmalıdır. Konya'da belli bir mahkeme binası bulunduğu için kadının ikametgâhı aynı za-

8. Konya Kalesi ve kapıları

manda Mahkeme olarak kullanılmaktaydı. Karamanoğlu İbrahim Bey'in vakfı olan Şerafeddin Camii civarındaki Yeni hamam, mahkeme binasının yakınında bulunduğundan dolayı sonraları Mahkeme hamamı diye adlandırılmıştır.

IV: DİNÎ VE SOSYAL YAPILAR

1.Konya'nın Cami ve Mescitleri

Bunları Selçuklu, Karamanoğulları ve Osmanlı olmak üzere üç grupta toplayabiliriz:

a. Selçuklu Devri: Alaeddin, Ebu'l-Fazl (İplikçi) Sahib Ata, Sadreddin Konevi, Alevi Sultan, Akıncı, Kadı İzzeddin, Tacü'l-vezir, Hacı Ferruh, Şekerfüruş, Kalecerb, Ferhuniye, Ahmed Fakih, Hatuniye, Abdülmümin, Kubbeli (Debbağlar), Zevle Sultan, Hoca Hasan, Halkabegüş, Karaaslan Mihmandar, Karatay, Tercüman, Zenburi, Abdülaziz, Sakahane, Şerafeddin

b. Karamanoğlu Devri: Ebu İshak Kazaruni zaviyesi, Nasuh Bey darü'l-huffazı, Hasbey darü'l-huffazı, Kadı Mürsel (Hacı Hasan), Şeyh Osman Rumi, Dursunoğlu Camii, Kalenderbaba Turgutoğlu, Burhaneddin, Fakih ve Siyavuş Veli türbeleri

c. Osmanlı Devri: Piri Mehmed Paşa Selimiye Camii, Meydani Mescidi, Şeyh Sücaaddin, Mahmud Dede ve Şeyh Halil türbeleri.

2. Medreseler

İplikçi (Altunaba) Medresesi: Bedesten'in karşısındaki Ebu'l-Fazl camiinin arkasında idi. İl. Kılıçarslan zamanında ümeradan Şemseddin Ebu Said Altunaba b. Abdullah tarafından yaptırılmıştır.

Tacü'l-vezir Medresesi: Pınari mahallesinde idi. Kültür park içindedir. 1239 (637) tarihinde yaptırılmıştır.

Sırçalı Medrese: Alaeddin tepesinin güneyinde, Gazi Alemşah mahallesinde idi. Bu medreseyi 1242 (640) yılında, İl. Keyhüsrev zamanında Bedreddin Muslih yaptırmıştır

Nizamiye (Nalıncı) Medresesi: Kürkcü mahallesinde idi. Yeri Alaeddin Caddesi'nin içinde kalmıştır. Medrese, 1237'de Nizameddin Ebu'l-Hasan b. Ali tarafından yaptırılmıştır.

Atabey Medresesi: Çiftemerdiven mahallesinde Konya Hospital hastanesinin yerinde idi.

Darü'l-hadis Medresesi: Beyhekim mahallesinde idi. 1281'de yaptırılmıştır.

Büyük Karatay medresesi: Ferhuniye mahallesinde idi. Bugün Alaeddin tepesinin doğusunda, Ankara yolu üzerindedir. Medrese 1251 tarihinde yaptırılmıştır.

Kemaliye (Küçük Karatay) Medresesi: Alaeddin tepesinin kuzeyinde, Büyük Karatay medresesinin tam karşısında idi. Bugün kalıntıları bulunmaktadır. 1248 yılında Kemaleddin Turuntaş tarafından yaptırılmıştır.

Seyfiyye medresesi: Kara Sungur tarafından yaptırılmıştır.

Bunlardan başka Konya' da

9. Konya Bedesteni (XIX. Yüzyıl sonları)

Muin, Şeref Mes'ud, Molla-i Atik, Ali Ağa medreseleri de vardı. Konya medreselerinin hepsi Selçuklu devri eseri olup Osmanlılar zamanında da kullanılmaktaydı.

3) Hamamlar

Sultan Hamamı: Konya surlarının Larende kapısı dışındaki Sahib Ata külliyesi içindedir. 1258 -1279 yılları arasında yaptırılmıştır. 1570'te tamir edilmiştir.

Sungur Hamamı: İçkale'de Alaeddin camiinin kuzey-batısında idi. Selçuklu devri emirlerinden Sungur Ağa tarafından yaptırılmıştır. Osmanlılar zamanında kullanılmakta idi.

Yeni Hamam: Şerefeddin camii yakınında inşa ettirilmişti. İbrahim Bey imaretinin evkafındadır. Daha sonraları Mahkeme Hamamı diye adlandırılmıştır.

Kürkçü Hamamı: Mevlana türbesi civarında idi. Karamanoğulları devrinde Hoca Selman adlı biri tarafından yaptırılmıştır. Osmanlılar devrinde son yıllara kadar kullanılmıştır.

Ahi Murad Hamamı: Alaeddin camiinin güney-doğusunda bulunan Eski Pazar'dadır.

Mütevfi Hamamı: Bugünkü Hükümet konağı civarında idi. Selçuklu devri emirlerinden Mütevfi tarafından yaptırılmıştır. XV. yüzyılın ikinci yarısında gelirinin yarısı Piri Paşa zaviyesine vakfedilmişti.

Şazibey Hamamı: Karamanoğullarının ileri gelenlerinden Şazibey b. Abdullah tarafından, İnce Minare civarında inşa ettirilmişti.

4.Konya mahalleleri

Konya mahalleleri şu isimlerden oluşmaktaydı:

Sakahane, Zevle, Pınari, Saray-ı akıncı, Göktaş, Çirkab, Küçük, Kurugöl, Sungur (Tuti), Dii Hüda, Beyhekim, Galebe, Muhtar, İmaret, Kürkçü, İç kale, Seydi Veli, Şükran, Mücellid, Hoca Habib, Şems, Muin, Abdülaziz, İbn Affan, Arabbaşı (Pir Sultan), Ferhuniye, Şemseddin, Kadı Alemşah, Şeyh Osman-ı Rumi, İbn Şahin, Türk Ali (Sengtraş), Devle, Yediler, Şeyh Bekir, İbn Salih, Hacı Emir, Aksaray, Durak, Bağ-

rı, Çifte Merdiven, Cafer Hoca, Kemal Garib, Topraklık, Şekerfuruş, Ali Gav, Aynadar (Kadı İzzeddin), Medrese (Hankah), Hocabey, Übeyd, Kadıasker, Veled-i Tavuk, Karakayış, Abdülvahid, Karaaslan (Rengriz), Ahmed Fakih, Debbağlar (Kubbeli), Hoşhan, Şeyh Ahmed, Furgan Dede, İhtiyaretin, Aksinle, Kale-i cerb, Kalenderhane, Öylebanladı, Attariye, Hacı Emrullah, Ali Şerbeti, Fakih Dede, Çanlak, Mahalle-i cedit, Hoca Ferruh, Kalecik, Kasab Sinan, Çavuş, Pürçekli, Esenli, Cullahistan, Sebhavan, Sarı Yakub, Hoca Fakih Sultan, Tayı (Biremani), Kerim Dede, Emir Kazgani, Bordabaşı, Sedirler, Piri Mehmed Paşa, Alaca mescid, Pirebi, Mılımandar, Lal Paşa, Fahrünnisa, Musa Baba, Zaviye-i Pir Esad, Latif Çelebi, Ahmed Dede, Denkeş, Karakurt, Hoca Sahib, Şeyh Resul, Kaymak Ahmed, Şerefşirin, Türbe-i Celaliye, Kurdoğlu, Şeyh Vefa, Değirmen Deresi, Müştak, Karaca, Ulurmak, Mescid-i Hacı Veli, Tarhana, Sungur, Hacı Memi, Cullah Hüseyin, Karaöyük, Sinan Çelebi, Çoban Abdal, Şeyh Sadreddin, Gebiran, Hoca Hasan mahallesi

SONUÇ

Konya, uzun devirler boyunca, muayyen bir plana tabi olmadan, gelişmiş Anadolu şehridir. Alaeddin tepesindeki höyük önce Friglerin mekânı olmuştur. Kimmer, Lid, Pers istilaları döneminin ardından, İskender ve Helenistik çağı yaşayan Konya, M.Ö. 133 tarihinden itibaren Roma yönetiminde bulunmuştur.

Konya, asıl karakterini Selçuklular zamanında kazanmıştır.

Alaeddin tepesinde sadece bir İç kale mevcut iken cami, pazar ve hamam üzerinden genişleyerek etrafı surlarla çevrilmiştir. Osmanlılar döneminde, bu Selçuk suru hemen hemen şehrin ortasında kalmıştır.

Cami, dini görevlerin yanında ve toplumsal ilişkilerin geliştirildiği bir yapıdır. Caminin yanında pazar yerleri ve hanlar yer alır. Aynı alanda üretim yapanlar ve satıcılar, bir çarşıda bulunurlar. Esnaf çarşıları, önemlerine göre, camiden şehrin kapılarına doğru bir sıralanır. Örneğin, cami yakınında kitapçılar, ciltçiler, sonra dokumacılar, onların ardından marangozlar, demirciler, bakırcılar, vb. sıralanırlar, en dışta debbağlar ve boyacılar gelir.

Hamam ise daha ziyade sağlık ve temizlik ihtiyacı içindir.

Şehrin mahallelere bölünmüş olması, çoğu kez bu grupların güvenliklerini sağlama istekleri nedeniyle mahalleler duvarlar ve geceleri kapanan büyük kapılarla birbirinden ayrılmıştı. Müslüman evleri, sokağa bakmayan, duvarlarla çevrilmiş avluya dönük, pencereler komşuları rahatsız etmeyecek biçimde yapılmıştı.

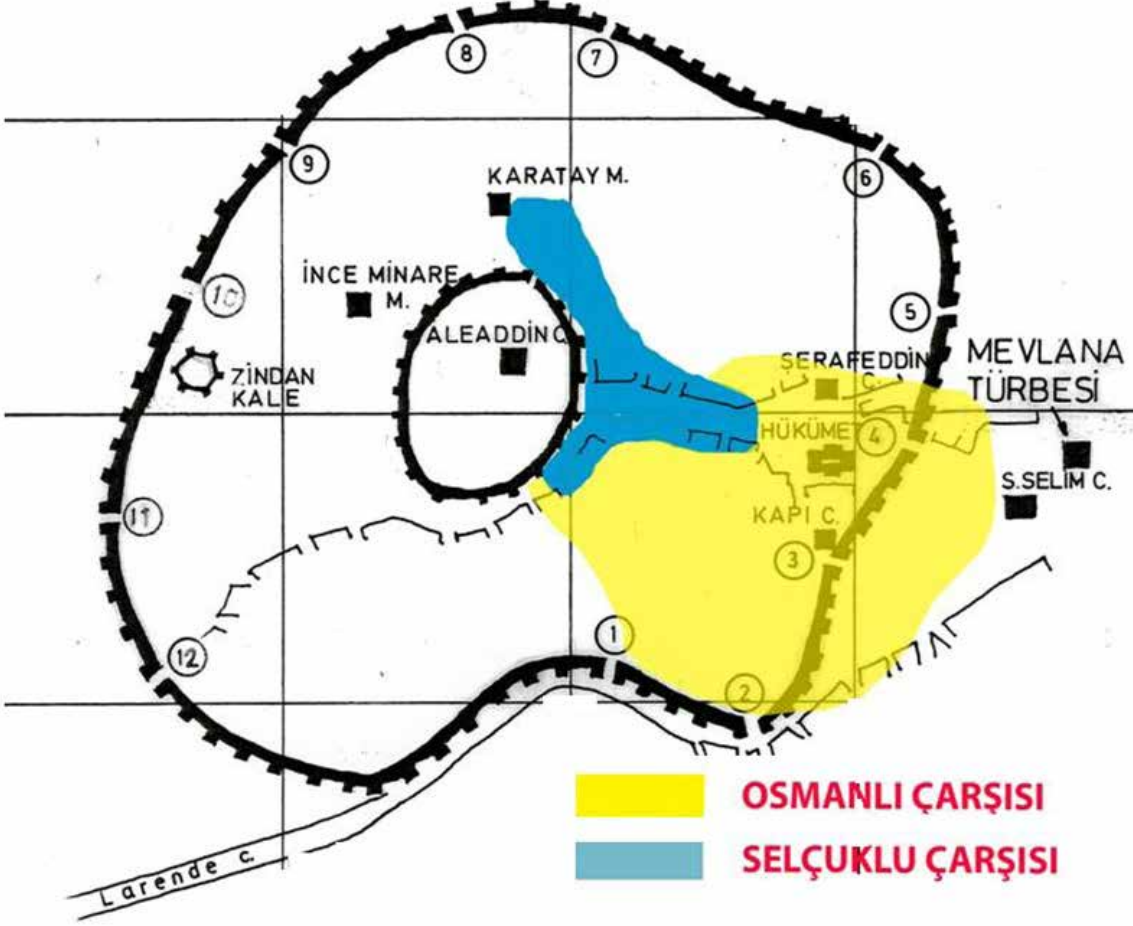
Konya'da Bedesten karşısında Ebu'l-Fazl Camii, yakınındaki Şerefeddin Camii ile şehir planında önemli bir ünitelerdir.

Şehrin güney doğusunda Mevlana Dergâhı Selimiye Camii, Yeni İmaret ve Kiremitli Han ile hemen yanından başlayan esnaf çarşıları bir diğer sosyal odak noktasıdır.

Osmanlı döneminde, Türk şehirlerinin planı, daha zenginleşmiş, eski yapı ve elemanların ya-

KONYA ÇARŞISI

10. Selçuklu ve Osmanlı dönemi Konya Çarşısı gelişimi

nına yenileri eklenmiştir.

Osmanlı şehirlerinin kuruluş ve gelişimlerinde uygulanan bir başka yol vardır ki, o da imaretler tesis ederek şehirleri geliştirmektir. İmaretler, çoğu Osmanlı şehirlerinde büyük ve kalabalık semtlerin oluşmasına sebep olmuştur. Konya'da Piri Paşa imareti, buna örnektir. Bu tip yapılar, cami, kervansaray, hamam ve aşevleri ile bütün hizmetleri görebilen yapılar topluluğu oldukları için, çevrelerine derhal nüfus çekebilmektedirler.

Esnaf çarşılarının düzeni Bedesten'e göredir. Bedesten, büyük tüccarların bulunduğu ve

ticarete konu olan malların alınıp satıldığı kapalı pazar yeridir. Şehirde, pazar için üretim yapan sanat dallarının Bedesten'e en yakında bulunması, onları, temizlik ve sağlık yönünden problemleri olmayan işkollarının izlemesi, debbağlar ve boyacılar gibi akarsuyu gerektiren mesleklerin şehir kenarında ve bir nehir yanında icra edilmiş olması, Osmanlı şehirlerinin çarşı ve pazar düzenidir.

Kaynakça

Özer Ergenc, XVI. Yüzyılda Ankara ve Konya, Ankara, 1995, (Şehrin Fiziksel Yapısı: Konya, s.32-49).

10. MİLLETLERARASI TÜRK HALK KÜLTÜRÜ KONGRESİ, KONYA VE KONYALILAR

Prof. Dr.
Saim
SAKAOĞLU

Ülkemizde halk kültürü / halk bilimi / folklor vb. adlar altında düzenlenen toplantıların ilki 1973 yılında gerçekleştirilmiştir. Cumhuriyetimizin ilanının 50. Yılı şerefine, dönemin Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olan Kültür Müsteşarlığı, 08-14 Ekim 1973 tarihleri arasında, I. Uluslararası Türk Folklor Semineri'ni toplamıştı. Bu seminer öylesine ilgi görmüştü ki Bakanlık bu toplantıyı daha büyük boyutlarda gerçekleştirmeye karar verdi. Nitekim iki yıla bile kalmadan, 20-30 Haziran 1975 tarihleri arasında, İstanbul'da, I. Türk Halk Kültürü Kongresi'ni topladı. Beş ayrı bölümde (seksiyon) sunulan bildirilerin sahipleri çeşitli ülkelerin seçkin bilim insanlarından oluşuyordu. Bu toplantıların her beş yılda bir yapılması kararlaştırılmıştı. İkincisi 1980 yılında Bursa'da yapılacakken, Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün 100 doğum yılı şerefine 1981 yılına alındı. Keza, 2022 yılında düzenlenmesi gereken toplantı da, Cumhuriyetimizin ilanının 100. yılı şerefine 2023 yılına alındı. Bu toplantının önce Antalya'da düzenlenmesi kararlaştırılmışken sonradan ulaşım kolaylığı sebebiyle Ankara alındı: 11-14 Aralık 2023. Ancak yurt dışından gelecek olanların bir bölümünün gele-meyecekleri anlaşılınca toplantının tarihi, 11-13 Aralık 2023 olarak değiştirildi. Toplantı, Anka-

ra'nın Balgat semtindeki Meyra Palace Hotel'in altı ayrı salonunda gerçekleştirilmiştir. Kongre, T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Araştırma Ve Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından düzenlenmiştir.

Kongremizin tarihçesi yerine, hazırladığımız bir listeyi vermeyi uygun buluyoruz. Ancak toplantıların gerek adlarında gerekse sıra numaralarının verilisinde bazı değişikliklerin görüldüğü gözlerden kaçmayacaktır.

I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi – 1975 (İstanbul)

II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi – 1981 (Bursa)

III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi – 1986 (İzmir)

IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi – 1991 (Antalya)

5. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi – 1996 (Ankara)

VI. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi – 2001 (Mersin)

VII. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi – 2006 (Gaziantep)

8. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi – 2011 (İzmir)

9. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi – 2017 (Ordu)

10. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi – 2023 (Ankara)

Bu kongrenin açılışı ile ilgili birkaç maddeyi de kısaca hatırlatmak isteriz.

GENEL PROGRAM

11.12.2023 Pazartesi

09.30-10.30 Kongre Açılış Töreni

10.30-10.45 Ara

10.45-12.30 Cumhuriyetin 100.Yılında Cumhuriyet ve Halk Kültürü Özel Paneli

PANELİSTLER:

Sabri Koz – Moderatör

Prof. Dr. Umay Türkeş-Günay

Prof. Dr. Fikret Türkmen

Prof. Dr. Saim Sakaoglu
Prof. Dr. Türker Erođlu
Prof. Dr. Mehmet Çevik
Araştırmacı -Yazar Nail

Tan

Kongremizin ikinci günü öğle sonu Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'ne gidilmiştir. Oradaki bazı etkinlikleri ise programdan alarak şöyle sıralayabiliriz:

13.30-14.00: Otelden Cumhurbaşkanlığı Külliyesine Hareket

15.00-15.45: Halk Kültüründe Sürdürülebilir Yaşam Anlayışı Özel Panel Programı

Tanıtım Filminin Gösterimi

Prof. Dr. Umay Türkeş-Günay'ın Konuşması

Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy'un Konuşması

Sayın Emine Erdoğan Hanımefendi'nin Konuşması

15.45-17.30: Halk Kültüründe Sürdürülebilir Yaşam Anlayışı Özel Paneli

PANELİSTLER:

Sümeyra Merve Kılınç- Moderatör

Prof. Dr. Aysen Soysaldı

Prof. Dr. Arif Bilgin

Prof. Dr. Bilge Iřık

Doç. Dr. Hasan Münüsođlu

Doç.Dr. Z. Sema Demir

Havva Hümeyra Şahin- Oktay

****

Kongrenin biz Konyalılar açısından küçük bir değerlendirilmesinin yapılması tarafımızdan uygun bulunmuştur. İşte o toplantının programında yer alan Konyalıca çizgiler.

A. KONYA KONULU BİLDİRİLER:

1. Prof. Dr. İsmet Çetin, “Tür- kistanlı Bir Aydın: Abdullahzade Tevekkül (Babür) ve Halkbilimi Çalışması: Konya Vilayeti ve Mülhakâtı Halkıyât ve Harsiyâtı” Ayrıca oturum başkanlığı da üstlenmiştir.

2. Öğr. Gör. Miyase Güzel, “Halk Hukuku’na bir Örnek: Konya’da Çeyiz Senetleri”,

3. Prof. Dr. Hafize Melek Hidayetođlu, “Konya Geleneksel Dokuma Kültüründe Obruk Yük Örtüleri.” Ayrıca oturum başkanlığı da üstlenmiştir.

B. NASREDDİN HOCA

KONULU BİLDİRİLER:

1. Dr. Alban Foçi “Arnavut Fıkralarında Nasreddin Hoca'nın Özellikleri Üzerine,” (Arnavutluk)

2. Doç. Dr. Gül Mükerrrem Öztürk, “Gürcü Edebiyatı'nda Molla Nasreddin Hoca Fıkraları ve Molla Nasreddin Dergisi Üzerine Bir İnceleme” (Rize Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi)

3. Prof. Dr. Mehmet Mahur Tulum - Doç. Dr. Zülfikar Bayraktar, “Nasreddin Hoca Üzerine Yeni Bilgi ve Bulgular” Prof. üye toplantıya katılmamıştır. Katılan üye Ayrıca oturum başkanlığı da üstlenmiştir. (Eskişehir Osmangazi Üniversitesi)

C. BAŞKA ALANLARDA BİLDİRİ SUNAN KONYALILAR

Konya'daki iki devlet üniversitesinde görev yapmış veya yapmakta olan üç öğretim üyesi farklı alanlarda bildiri sunmuşlardır: Prof. Dr. Sinan Gönen, Prof. Dr. Ali Osman Öztürk, Prof. Dr. Saim Sakaoğlu. İlk iki bilim insanı ayrıca oturum baş-

kanlığı da üstlenmiştir. Sonuncu üye ise genel açılıştaki panelde yer almış, kongrenin kapanış oturumunda da görev üstlenmiştir.

Ç. BİLİM VE DEĞERLENDİRME KURULU ÜYELERİ

Kongrenin başlıkta anılan kurul üyeleri arasında iki de Konyalı bilim insanı vardı. Onlardan ilki toplantımıza bildirisiz olarak katılmış, bir oturumun başkanlığını üstlenmiştir. Prof. Dr. Ali Yakıcı ve Prof. Dr. Abdülkadir Emeksiz.

Böylece 1975 yılında İstanbul'da başlattığımız 10 toplantının tamamında da bildiri sunmuş tek üye olarak tarihî görevimizi yerine getirmiş olduk. Dileğimiz bu kongrelerin on birincisinin / 11. sinin 2028 yılında Konya'mızda yapılmasıdır. Şehrimiz böyle bir toplantıyı hak etmektedir. Gaziantep'in, Mersin'in ve Ordu'nun üstesinden geldiği bir toplantıyı bizim fazlasıyla yerine getirme gücümüz vardır.